

Тошкент Оқшоми

2010 йил 1 ФЕВРАЛЬ, ДУШАНБА

Газета 1966 йил 1 июлдан чиқа бошлаган

ШАҲАР ИЖТИМОИЙ-СИЁСІЙ КУНДАЛИК ГАЗЕТАСИ

№ 21 (11.582)

Баҳоси эркин нарҳда

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASI BAZIRLAR MAҲKAMASINING MAJLISI TЎFRISIDA AXBOROT

Хабар берилганидек, 29 январда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2009 йилнинг асосий яқунлари ва 2010 йилда Ўзбекистонни ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган мажлиси бўлиб ўтди. Мажлисида Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислоҳ Каримов маъруза қилди.

Давлатимиз раҳбарининг маърузасида мамлакатни ривожлантириш, янгилаш, модернизация қилишнинг тўғри танланган стратегияси, қабул қилинган 2009-2012 йилларга мўлжалланган Инқирозга қарши чоралар дастурини бажариш борасида 2009 йилда куч ва имкониятларнинг сафарбар қилиниши туфайли глобал инқирознинг оқибатлари ва таҳдидларига нафақат бардош беришга, балки иқтисодий ва ижтимоий ривожлантиришнинг барқарор суръатларини, халқ бардамлиги ва фаровонлигини оширишни таъминлашга муваффақ бўлинганлиги қайд этилди.

Маърузада 2009 йилда чуқурлашган жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози шароитларида Ўзбекистонда макро-иқтисодий барқарорлик ва иқтисодий ўсишнинг барқарор суръатлари таъминлиниши жаҳон ҳамжамиятида иқтисодий ислохотларни амалга оширишнинг ўзбек модели сифатида эътироф этилган иқтисодий ислох қилишнинг бешта асосий тамойилига асосланган ва республикада танланган иқтисодий йўлнинг тўғрилигининг инкор қилиб бўлмайдиган яна бир исботи эканлиги алоҳида таъкидланди.

2009 йил яқунларига кўра, ялпи ички маҳсулотнинг ўсиши 8,1 фоизни, sanoat маҳсулотлари ишлаб чиқариш ҳажмининг ўсиши - 9 фоизни, кишлоқ ҳўжалиги маҳсулотлари - 5,7 фоизни, чакана товар айланмаси - 16,6 фоизни, пуллик хизматлар кўрсатиш ҳажмининг ўсиши 12,9 фоизни ташкил қилди. Давлат бюджети унда белгиланган харажатларни камайтирмаган ҳолда барқарор равишда профицит билан ижро этилди, инфляция даражаси эса прогноз кўрсаткичдан ошмади ва 7,4 фоизни ташкил этди.

Молия-банк тизимини мустаҳкамлаш бўйича қўрилган чора-тадбирлар охириги икки йилда банкларнинг жами капиталлини 2 баробар кўпайтириш ва инвестиция мақсадлари учун банклар кредитлари улушини 70 фоизгача ошириш имконини берди.

Иқтисодийнинг реал сектори корхоналарининг молиявий барқарорлигини, биринчи навбатда, ишлаб чиқаришни модернизация қилиш, маҳсулот таннарини пасайтириш, кооперация алоқаларини кенгайтириш, мамлакатимиз ишлаб чиқарувчилари маҳсулотларига ички талабни рағбатлантириш хисобига таъминлаш бўйича чора-тадбирлар комплекси амалга оширилди. 2009 йилда маҳаллийлаштирилган маҳсулотлар ҳажми 2,3 баробар кўпайди, маҳсулотларнинг 120 тадан ортиқ янги турини ишлаб чиқариш ўзлаштирилди.

Жаҳон бозорларидаги ўта ноқулай конъюнктура шароитларида мамлакатимизнинг экспорт қилувчи корхоналарини кўллаб-қувватлаш ва рағбатлантириш чора-тадбирларини амалга ошириш натижасида экспорт ҳажми 2,4 фоизга ўсиши таъминланди.

Иқтисодийнинг таркибий ўзгариши ва диверсификациялаш, ишлаб чиқаришнинг модернизация қилиш ва технология жihatдан янгиланиш, инвестицияларни жалб этиш, биринчи навбатда, тўғридан-тўғри хорижий инвестицияларни жалб этиш сиёсати изчил амалга оширилди. 2009 йилда автомобилсозлик, қурилиш материаллари sanoati, кимё, озиқ-овқат, энгил, фармацевтика sanoatida ва бошқа тармоқларда янги ишлаб чиқариш қувватлари ишга туширилди. Автомобиль ва темир йўл транспорти тизимлари ва телекоммуникацияларнинг жадал ривожлантириш ишлари фаол олиб борилди.

2009 йилда қўрилган инқирозга қарши чора-тадбирлар туфайли 940 мингдан ортиқ янги иш ўрни ташкил этилди, шундан қарийб 500 минг иш ўрни кишлоқ жойларда яратилди.

Мамлакатимиз Президенти ўз маърузасида мавжуд халқ этилмаган муаммоларга эътиборни қаратди ҳамда 2010 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг энг муҳим устувор вазифалари ва йўналишларига батафсил тўхталиб ўтди.

Вазирликлар, идоралар, ҳўжалик бирлашмалари ва маҳаллий ижро этувчи ҳўкимият органлари олдида 2010 йилда мамлакатни ислох қилиш, янгилаш ва модернизациялашнинг давом этиши ва чуқурлаштиришни таъминлаш, Инқирозга қарши чоралар дастурини сўзсиз бажариш, иқтисодийнинг таркибий ўзгаришини янада чуқурлаштириш, стратегик инвестициявий лойиҳаларни амалга ошириш учун маблағларни фаол жалб этиш, банк-молия тизимининг устуворлигини янада оширишга қаратилган зарур чора-тадбирларни амалга ошириш бўйича вазифалар қўйилди.

Шунингдек, «Баркамол авлод йили» Давлат дастури чора-тадбирларининг сўзсиз бажарилишини таъминлаш, кишлоқда уй-жойлар ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш ва қурилиш жадаллаштириш, аҳолининг иш билан бандлигини ошириш, унинг даромадлари ва фаровонлигини ўстириш бўйича кўшимча чора-тадбирлар қўрилиши муҳимлигига эътибор қаратилди.

Кўн тартибидagi масалалар юзасидан вазирликлар, идоралар, ташкилотлар раҳбарлари ва вилоятлар ҳўкимлари сўзга чиқдилар. Республика Ҳўкумати мажлисида қўйилган масалалар муҳокамаси яқини бўйича қарор қабул қилинди. Қарорда 2010 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш дастурининг энг муҳим вазифалари амалга оширилишини таъминлаш чора-тадбирлари белгиланди.

(ЎЗА)

АСОСИЙ ВАЗИФАМИЗ – ВАТАНИМИЗ ТАРАҚҚИЁТИ ВА ХАЛҚИМИЗ ФАРОВОНЛИГИНИ ЯНАДА ЮКСАЛТИРИШДИР

Президент Ислоҳ Каримовнинг 2009 йилнинг асосий яқунлари ва 2010 йилда Ўзбекистонни ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги маърузаси

Ҳурматли мажлис иштирокчилари!

Бизнинг бугунги асосий вазифамиз жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози чуқур тус олган бир шароитда ўтган 2009 йил яқунларини танқидий баҳолаш ва шу асосда 2010 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг энг муҳим устувор йўналишларини белгилаб олишдан иборатдир.

Шуни таъкидлаш керакки, аввало 2009–2012 йилларга мўлжалланган Инқирозга қарши чоралар дастури самарадорлигини ҳолисона баҳолаш муҳим принципал аҳамият касб этади.

Нега деганда, 2010 йилда ва ундан кейинги йилларда ушбу дастурни амалга ошириш жараёнида, зарурат туғилишига қараб, унга тегишли ўзгаришлар киритишда ана шу таҳлил ҳулосаларига таянишимиз мумкин бўлади.

Ўтган йил яқунлари ҳақида гапирганда, 2009 йил биз учун ҳақиқатан ҳам гоёт қийин бўлганини айтиб ўтиришга ҳолат йўқ, деб ўйлайман.

2009 йил, моҳият эътиборига кўра, аввало, эски маъмурий-бўйруқбозлик, тақсимлаш тизимидан бозор муносабатларига асосланган бошқарув тизимига ўтиш бўйича биз танлаган, машҳур беш тамойилни ўз ичига олган ўзбек модели, давлатимиз ва иқтисодий тизимини босқичма-босқич, изчил ислох этиш ва тадрижий ривожлантириш стратегияси учун том маънода синов йили бўлди, деб айтишга барча асосларимиз бор.

Шуни бугун катта мамнуният билан таъкидлашимиз керакки, ҳўкуматимиз томонидан 2009–2012 йилларга мўлжаллаб қабул қилинган Инқирозга қарши дастурнинг инқироз таъсирини юмшатиш ва бартараф этишда роли ва аҳамияти катта бўлди.

Дастур ўзига қамраб олган, ўз вақтида қабул қилинган ҳўжатларда аввало мамлакатимиз молиявий-иқтисодий, бюджет, банк-кредит тизимининг барқарор ҳамда узлуксиз ишлашини таъминлаш, иқтисодийнинг реал сектори тармоқлари ва корхоналарга ёрдам кўрсатиш, аҳолини ижтимоий кўллаб-қувватлашга қаратилган чора-тадбирларнинг пухта ишлаб чиқилгани ўзининг амалий самарасини берди, десак, айна ҳақиқатни айтган бўламиз.

Амалга оширган тадбирларимиз қаторида молия-банк тизимини мустаҳкамлаш масаласига алоҳида эътибор қаратилди.

Сўнгги икки йилда тижорат банкларининг умумий капиталли 2 баробар кўпайди. Биргина ўтган йилнинг ўзида етакчи банкларнинг низоом жамғармаларини ошириш учун кўшимча равишда 500 миллиард сўмдан ортиқ давлат маблағлари ажратилди.

Бугунги кунда Ўзбекистон банк тизими қатъий халқаро талабларга жавоб берадиган энг барқарор тизимлардан бири бўлиб, айна пайтда у белгиланган қатор нормативлар бўйича мустаҳкам позицияларга эга.

Банкларимиз капиталининг етарлилик даражаси 23 фоиздан ошди. Бу эса банклар мониторинги билан шуғулланадиган халқаро Базель кўмитаси томонидан белгиланган халқаро стандартлардан қарийб 3 баробар кўпдир.

Умумий активлари мамлакатимиз банк тизимининг 90 фоиздан ортигини ташкил қиладиган 14 та тижорат банки «Фитч Рейтингс», «Мудис» ва «Стандарт энд Пурс» каби етакчи халқаро рейтинг компанияларининг

«барқарор» деган юқори рейтинг баҳосини олишга муваффақ бўлди.

Ҳозирги кунда банкларнинг умумий активлари аҳоли ва юридик шахслар хисоблашларидаги маблағлар миқдоридан 2 баробардан ҳам ортиқ бўлиб, бу уларнинг тўлиқ ҳимоясини ва тўловларнинг ўз вақтида амалга оширилишини кафолатлайди.

Банк тизимининг умумий жорий ликвидлиги банкларнинг ташқи тўловлар бўйича жорий мажбуриятларидан 10 баробар кўпдир. Бошқача айтганда, республикамиз банк тизимининг мустаҳкам ҳимояси яратилган.

Фақат ўтган йилнинг ўзида аҳоли омонатлари миқдори 1,7 баробар ошди. Сўнгги ўн йилда иқтисодийнинг реал секторларини кредитлашга йўналтирилган ички манбалар 25 баробардан зиёдор кўпайди.

Натижада банкларнинг кредит портфели таркиби тубдан ўзгарди. Агар 2000 йилда кредит портфелининг қарийб 54 фоизи ташқи қарзлар эвазига шакланган бўлса, 2009 йилда банкларимиз жами кредит портфелининг 84 фоизи ички манбалар ҳисобидан шакллантирилди.

Бугунги шароитда эса бундай ижобий ўзгариш иқтисодий тизимнинг истиқболдаги тараққиёти учун гоёт муҳим аҳамиятга эга.

Айтиш керакки, ташқи қарзлар аксарият ҳолларда узок муддатга, фақат иқтисодийнинг стратегик тармоқларини модернизация қилиш, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларини кўллаб-қувватлаш бўйича инвестиция лойиҳаларини молиялаш учун жалб қилинмоқда.

Банкларнинг инвестиция мақсадларига йўналтирилган кредитларининг умумий кредит портфелидаги улуши қарийб 70 фоизни ташкил этди, иқтисодий тизимнинг реал секторига йўналтирилган кредитларининг умумий ҳажми эса 2009 йилда 2000 йилга нисбатан 14 баробар ошди.

Жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози шароитида иқтисодийнинг реал сектори корхоналарини кўллаб-қувватлаш бўйича биринчи навбатда ишлаб чиқаришни модернизация қилиш, кооперация алоқаларини кенгайтириш, мустаҳкам ҳамкорлиқни йўлга қўйиш, мамлакатимизда ишлаб чиқарилган маҳсулотларга ички талабни рағбатлантириш масалалари алоҳида ўрин тутди.

Давлат томонидан кўллаб-қувватлаш мақсадида 50 та корхонанинг бюджет ва бюджетдан ташқари жамғармаларга тўловлар бўйича муддати ўтган ҳамда жорий кредитор қарздорлиги қайта кўриб чиқилди. Бу мазкур корхоналар тасарруфидида 350 миллиард сўмдан ортиқ маблағни қолдириш, уларнинг ишлаб чиқариш фаолиятини ривожлантириш имконини берди.

Ҳисобот даврида sanoat тармоқларида ишлаб чиқарилаётган маҳсулот таннарихи 18 фоизга, Олмалиқ конметаллургия комбинати, «Ўзметкомбинат» акциядорлик ишлаб чиқариш бирлашмаси, «Ўзэлтехсаноат» уюшмаси, «Ўзқурилишматериаллари» компанияси сингари ва бошқа корхона ҳамда тармоқларда 20–25 фоизга камайди.

Маълумки, паст рентабелли ва иқтисодий ночор корхоналарни тугатиш ва бу жараёнга тижорат банкларини жалб қилишга қаратилган ишлар корхоналарнинг молиявий барқарорлигини оширишда муҳим роль

ўйнайди.

Мамлакатимиз бўйича, йирик корхоналарни ҳам қўшганда, жами 240 та корхона банкрот деб эълон қилинди. Айна пайтда уларнинг 154 таси янги мулкдорларга сотилди, 86 таси эса тижорат банклари балансига ўтказилди.

Бугунги кунда тижорат банклари балансига ўтказилган 70 та иқтисодий ночор корхонада ишлаб чиқариш тўлиқ қайта тикланиб, истиқболли сармоядорларга сотилди, қолганларида молиявий соғломлаштириш ишлари олиб борилмоқда.

Бу борада қўрилган чора-тадбирлар мамлакатимиз иқтисодийнинг ортиқча юқдан халос қилиш, бюджет ва иш ҳақи бўйича умумий миқдори 1 триллион сўм кредиторлик қарзини узиш, банкрот корхоналар негизда 100 дан ортиқ янги турдаги ишлаб чиқариш қувватларини ташкил этиш, кўшимча равишда 17 мингдан ортиқ иш ўрни яратиш имконини берди.

Кенг кўламли ишлаб чиқаришни маҳаллийлаштириш дастури доирасида ўтган йили 840 дан ортиқ лойиҳа амалга оширилди ва бу маҳаллийлаштирилган маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажмини 2008 йилга нисбатан 2,3 баробар оширишни таъминлади.

Нефть-газ ускуналари, кимё sanoati маҳсулотлари, автомобиль sanoati учун бутловчи қисмлар ва бошқа 120 дан ортиқ янги турдаги маҳсулот ишлаб чиқариш йўлга қўйилиб, 2 мингга яқин янги иш ўрни яратилди.

Инқирозга қарши чоралар дастури доирасида амалга оширилган яна бир йўналиш – мамлакатимиздаги маҳсулот экспорт қиладиган корхоналарни кўллаб-қувватлаш ва рағбатлантириш, экспорт салоҳиятини мустаҳкамлаш бўйича қабул қилинган амалий чоралар муҳим аҳамиятга эга бўлди.

Бундай корхоналарнинг барқарор ишлашини таъминлаш, ташқи бозорларда рақобатдошлигини ошириш учун уларни кўллаб-қувватлаш мақсадида қатъий чоралар қўрилди.

Энергия манбалари ва коммунал хизматлар нархларининг асоссиз ошишига йўл қўймастик, корхоналарда технология жараёнларни оптималлаштириш хисобидан маҳсулот таннарини пасайтириш, экспорт нархларини шакллантиришга доир янги механизмларни жорий этиш, банк кафолатлари муддатларини узайтириш, кўшимча қиймат солигини қайтариш муддатини қисқартириш ва бошқа рағбатлантириш чоралари шулар жумласидандир.

Республикамиз банклари томонидан кўрсатилган ёрдам маҳсулот экспорт қиладиган корхоналарнинг барқарор ишлашини таъминлашда муҳим роль ўйнади.

Биргина ўтган йилнинг ўзида бу корхоналарга айланма маблағларини кўпайтириш учун умумий миқдори 233 миллиард сўмдан иборат имтиёзли кредитлар берилгани уларга, ўз маҳсулотини экспорт қилиш бўйича юзага келган вақтинчалик қийинчиликларга қарама-қарши, ишлаб чиқаришнинг пасайишини олдини олиш имконини берди.

Маҳсулот экспорт қиладиган корхоналарни кўллаб-қувватлаш бўйича қўрилган чора-тадбирлар натижасида уларнинг барқарор ишлашини таъминлашга, 2009 йилда экспорт ҳажмини 2,4 фоиз оширишга эришдик.

(Давоми 2-бетда).

XXI садоси
аср
БАРЧА МАНБАЛАРДАН
ОЛИНГАН СЎНГИ ХАБАРЛАР

МАМЛАКАТИМИЗДА

● «Маҳалла» хайрия жамғармаси Тошкент вилояти бўлимининг 2009 йилдаги фаолияти сарҳисоби ҳамда жорий йилдаги устувор вазифаларни белгилаб олишга бағишланган йиғилиши бўлиб ўтди. Унда ўтган «Кишлоқ тараққиёти ва фаровонлиги йили» Давлат дастури, шунингдек жамғарма Низоми-

да белгиланган вазифалар ижросини таъминлаш юзасидан амалга оширилган чора-тадбирлар муҳокама қилинди.

● Наманган вилоятида 13 та шаҳар ва кишлоқ новвойхоналари реконструкция қилинди. Улардан бири куни кеча Наманган шаҳрининг «Нуробод» маҳалласида очилди. Ҳозирда Германиянинг замонавий анжомлари ўрнатилган ушбу новвойхонада бир кеча-кундузда 40 турдаги 3 тонна нон-булочка маҳсулотлари тайёрланмоқда.

● Андижон вилояти Кўргонтепа туманида 1200 дан ортиқ савдо расталарига эга буюм бозори ишга туширилди. Шунингдек, бу

ерда юздан ортиқ савдо дўконлари ҳам фойдаланишга топширилди. Барча қулайликлар яратилган савдо мажмуасини барпо этиш учун тадбиркорлар ва хомий ташкилотлар ҳисобидан 2 миллиард 200 миллион сўм маблағ сарфланди.

ЖАҲОНДА

● Доминикан Республикаси маъмурияти Гаити билан чегарада эпидемиологик вазият таҳдид солаётганини таъкидлади.

● Краснодарда шаҳар давлат думаси раисининг йўл-транспорт ҳодисаси натижасида ҳаётдан кўз юмганлиги муносабати билан 2

февралда мотам куни эълон қилинди.

● Германияда кучли қор ёғиши натижасида катта ноқулайликлар келиб чиқди. Жумладан, 300 та машинаниннг ўзаро тўқнашиб кетиши натижасида беш киши ҳаётдан кўз юмди, 40 дан ортиқ одам турли даражадаги тан жароҳатларини олди. Кўплаб автомобиль йўллари ёпилди. Таъкидлаш жоизки, қалин қор уюмини қор тозаловчи машиналар ҳам тартибга солиб улгуришмаяпти.

● Япония ҳўкумати иқлим ўзгариши муаммоларига қарши курашиш мақсадида янги қонун қабул қилди. Унда мувофиқ, sanoat муассасалари, заводлар, меҳмонхона-

лар 2020 йилга бориб, ҳавога чиқараётган захарли газлар ҳажмини 25 фоизга қисқартириши лозим.

● Кеча Нигерияда жангарилар «Шелл» компаниясининг нефть ўтказгичини ўққа тутдилар.

● Кеча Хитойда катта туркумдаги пиротехника маҳсулотларини олиб кетаётган юк машинасида чиққан ёнғинни ўчириш учун ўт ўчирувчилар бир неча соат давомида тер тўкишди. Улкан ёнғиндан хабарланганлар тўғрисида ҳозирча маълумотлар йўқ.

● Кеча Мексикада туғилган кун маросимини нишонлаётган кишиларга қуроли ҳужум уюштирилиши натижасида 11 киши ҳаётдан кўз юмди.

АСОСИЙ ВАЗИФАМИЗ — ВАТАНИМИЗ ТАРАҚҚИЁТИ ВА ХАЛҚИМИЗ ФАРОВОНЛИГИНИ ЯНАДА ЮКСАЛТИРИШДИР

Президент Ислам Каримовнинг 2009 йилнинг асосий яқунлари ва 2010 йилда Ўзбекистонни ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги маърузаси

(Давоми. Боши 1-бетда).

Бу ўтган йилги ташқи савдо айланиши 2,3 миллиард доллардан кўпроқ ижобий сальдо билан яқунлаш имконини берди. Бундай натижа, ўз навбатида, мамлакатимизнинг тўлов балансининг ишончилиги ва иқтисодиётимиз барқарорлигини янада мустаҳкамлашга имкон берди.

Дастур доирасида амалга оширган яна бир муҳим тадбиримиз — солиқ юқини енгиллаштириш, солиққа қўлиш тизимини соддалаштириш ва унификация қилиш бўйича ҳўжалик тузилмаларини қўллаб-қувватлаш мақсадида қўшимча чоралар кўрилганидир.

Ўтган йилги мамлакатимиз ҳўжалик субъектлари ва кўн қўламли қўшимча солиқ ва божхона имтиёзлари берилди.

Енгил ва озик-овқат саноатининг истеъмол товарлари ишлаб чиқаришга иқтисодлашган корхоналари, шунингдек, ишлаб чиқаришни маҳаллийлаштириш дастурида иштирок этаётган корхоналар учун даромад солиғи ва ягона солиқ тўлови бўйича имтиёзлар яратилди.

Уй-жой қуриш ва реконструкция қилиш бўйича янги ташкил қилинган иқтисодиётнинг пудрат ташкилотлари 5 йил муддатга барча турдаги солиқлардан озод этилди. Корхоналар муассисларининг капиталлашуви ва инвестиция киритишга йўналтирилган дивидендлари ҳам ана шу муддатга солиққа қўйилмайдиган бўлди.

Мухтасар айтганда, Инқирозга қарши чоралар дастурини амалга ошириш доирасида солиқ имтиёзлари ва преференциялар бериш ҳисобидан 500 миллиард сўмдан ортиқ маблағ ҳўжалик субъектлари тасаруфида қолдирилди. Бу маблағ уларнинг айланма маблағларини тўлдирди, ишлаб чиқаришни техник қайта жиҳозлаш, янги турдаги маҳсулотларни ўзлаштириш, ишчиларни моддий рағбатлантириш учун йўналтирилди.

Иқтисодиётини таъминлаш, янги иш ўринларини ташкил қилиш, бандлик муаммосини ҳал этиш, аҳолининг даромадлари ва фаровонлигини оширишда тобора муҳим ўрин тутаятган кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни жадал ривожлантириш, рағбатлантириш ва қўллаб-қувватлашга алоҳида эътибор қаратилди.

Хозирги кунда кичик бизнес субъектлари янги ички маҳсулотнинг қарийб 50 фоизини ишлаб чиқармоқда. Холбуки, 2009 йилда бу кўрсаткич 30 фоизни ташкил этган эди. Бундай натижа биринчи навбатда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик давлат томонидан доимий қўллаб-қувватланганлиги самарасидир.

2009 йилда кичик саноат корхоналари учун ягона солиқ тўлови 8 фоиздан 7 фоизга пасайтирилди, яқна тартибдаги тадбиркорлар учун эса қайд этилган солиқ миқдори ўртача 1,3 баробар камайтирилди.

Тадбиркорларнинг ўз ишини ташкил этиш билан боғлиқ сарф-харajatлари сезиларли даражада камайдди. Масалан, архитектура-режалаштириш топшириқ тўпламларини олиш қўймати 4 баробар, лойиҳа-смета ҳўжатларини экспертизадан ўтказиш 2,5 баробар, кадастр ҳўжатларини расмийлаштириш қўймати эса 2 баробарга пасайтирилди.

Йил давомида инвентаризация натижасида аниқланган қарийб 2 мингта бўш бино кичик тадбиркорлик субъектлари ва ички маҳсулотнинг қарийб 20 фоизини ишлаб чиқаришга беришга амалга оширилди. Уларнинг 303 таси мубаффақиятли яқунланди.

Инқирозга қарши чоралар дастурини амалга оширишда инвестицияларни жалб этиш, аввало, ички манбаларни сафарбар этиш ҳисобидан иқтисодиётимизнинг муҳим тармоқларини жадал модернизация қилиш, техник ва технология қайта жиҳозлаш, транспорт коммуникацияларини янада ривожлантириш ва ижтимоий инфратузилма объектларини барпо этиш ҳам қўлимизни устувор йўналишга айналди.

Инвестиция дастури ва техник модернизациялаш бўйича тармоқ дастурлари доирасида 2009 йил мейвониди 690 та инвестиция лойиҳаси амалга оширилди. Уларнинг 303 таси мубаффақиятли яқунланди.

Республикада жами 22 та йирик ишлаб чиқариш объекти, жумладан, нефть-газ, кимё, металлургия саноатида 8 та, машинасозлик саноатида 9 та ва қурилиш индустриясида 5 та объект фойдаланишга топширилди.

Ўтган йилги "Фарғонаазот" ва "Максам-Чирчиқ" корхоналарида аммиак агрегатларини реконструкция қилиш, Наманган шаҳрида енгил автомобиллар учун фара ва чироқлар ишлаб чиқарадиган завод, Бухоро шаҳрида "ДЭУ текстиль" тўқимачилик комплекси қурилиши каби стратегик лойиҳалар нихоясига етказилди.

"Газли" қўшимча компрессор станцияси ишга туширилди, шунингдек, "Қўнғирот" компрессор станциясида қўнига 35 миллион куб метр газни қуридайдиган иншоот барпо этилди.

Туркменистондан Ўзбекистон ҳўдуди орқали Хитойга ўтайдиган газ қўвурини тортиш ишлари яқунланди. Бу, ўз навбатида, мамлакатимизнинг транзит имкониятларини янада кенгайтиради.

Бундан ташқари, ҳўдуларимизда, аввало, қурилиш материаллари саноати, озик-овқат, енгил саноат ва бошқа тармоқларда кичик бизнес соҳасида фаоллашиб борадиган 480 дан ортиқ янги ишлаб чиқариш корхоналари ташкил этилди.

Шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, бир нечта кичик станцияни ўз ичига олган "Янги Ангрэн-Ўзбекистон" ЛЭП-500 электр узатиш линияси, Қамчиқ довоини орқали ўтайдиган 165 километрлик "Охангарон-Пўнгон" магистрал газ қўвурини, "Гузюр-Сурхон" юқори вольтли электр узатиш линиясини қуриш бўйича стратегик инвестиция лойиҳаларини амалга ошириш натижасида мамлакатимизда ягона электр ва газ тармоғи тизимларини ташкил этиш ишлари асосан яқунланди.

Бу эса Фарғона водийси ва Ўзбекистон жанубида яшайдиган аҳолини табиий газ ва электр энергияси билан ишончли таъминлаш, шунингдек, электр энергия экспорт қилишни сезиларли равишда ошириш имконини беради.

Юқори даражадаги халқаро стандартларга жавоб берадиган, мамлакатимизнинг барча ҳўдуларини ўзаро ишончли боғлайдиган ва минтақавий ҳамда жаҳон бозорларига

чиқишни таъминлайдиган Ўзбекистон миллий автомагистралини қуриш ва реконструкция қилиш бўйича кенг қўламли дастурни амалга ошириш ҳам доимий эътиборимиз марказида бўлди.

Ўтган йилда 217 километрлик автомобиль йўли фойдаланишга топширилди, 538 километр йўл ва 19 та кўприк капитал таъмирланди. Бу ишларни амалга ошириш учун Республика йўл жамғармаси ҳисобидан 280 миллиард сўмдан ортиқ маблағ йўналтирилди.

Йўл-қурилиш техникасини сотиб олиш учун Осиё таъриқий банкнинг умумий қўймати 56 миллион долларга тенг бўлган имтиёзли кредит ресурслари жалб этилди.

Мамлакатимиз темир йўл транспорт тизимини ривожлантириш ва модернизация қилиш бўйича ишлар давом эттирилди. "Тошгузар-Бойсун-Қўмқўрғон" янги темир йўл линиясида Япония капитали иштирокида 5 та кўприк фойдаланишга топширилди.

"Навоий-Учкудук-Султон Увайтоғ-Нукус" темир йўл линиясининг 6 та янги разведка ишга туширилди. Темир йўллари электрлаштириш, темир йўл локомотивлари парки ва харақатдаги таркибини янгилаш лойиҳаларини амалга ошириш ишлари бошланди.

2009 йилда Навоий вилоятида ташкил этилаётган эркин индустриал-иқтисодий зонанинг асосий объектларидан бири сифатида Навоий шаҳри аэропорти базасида халқаро ташишлар бўйича интермодаль марказ қурилиши юзасидан катта ишлар амалга оширилди.

Ўтган йил мейвониди "Кореан Эйр" компаниясидан миллий авиакомпаниямиз ижарага олган замонавий транспорт самолётлари билан ушбу аэропортдан халқаро йўналишлар бўйича 330 дан ортиқ рейс амалга оширилди ва қарийб 8,5 минг тонна кўк ташилди. Бу Навоий шаҳри аэропортини глобал логистика тармоғига интеграциялаш имконини берди.

Ангрэн шаҳрида мамлакатимиз ҳўдулари ва Фарғона водийси вилоятлари ўртасида йил давомида кафолатли транспорт алоқасини таъминлайдиган Халқаро логистика маркази қурилиши яқунланди ва фойдаланишга топширилди.

Коммуникация тизимларини ривожлантириш ҳақида гапирганда, юқори технология телекоммуникация тармоғини ривожлантириш биз учун муҳим стратегик аҳамиятга эга эканини алоҳида қайд этиш дором.

Бугунги кунда ҳўватимизнинг компьютер техникаси, ахборот технологиялари, Интернет, мобил телефон алоқасисиз тасаввур қилиб бўлмайди.

Бу йўналишда 2009 йилда 12 та инвестиция лойиҳасини амалга ошириш бошланди. Замонавий технологиялар базасида "Тошкент-Бухоро" магистрал алоқа линияси кенгайтирилди. Бу линия каналларнинг ўтказувчанлик қўбилитини 60 баробарга ошириш ва шу тариқа видеотелефон, Интернет ва бошқа кенг тармоқли хизматлар кўрсатиш имконини берди.

Шу билан бирга, "Андижон-Ўш", "Қўнғирот-Бейнов", "Денов-Тўрқўсузд" ва "Термиз-Хайратон" йўналишлари бўйича халқаро алоқа линиялари ишга туширилди.

Яна бир устувор йўналиш — ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш дастурини амалга ошириш доирасида 2009 йилда 840 километрлик коллектор-дренаж тармоқлари, 250 та қўнма қўдуқлар, 15 та мелиорация насос станциялари ва иншоотлари қурилди ҳамда реконструкция қилинди. Ўтган йили ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилашга қаратилган лойиҳаларни амалга ошириш учун 130 миллиард сўм маблағ йўналтирилди.

Натижада 240 минг гектардан ортиқ сўғориладиган ерларнинг мелиоратив ҳолати яхшиланди ва бу қишлоқ ҳўжалик экинлари ҳосилдорлигини, фермер ҳўжалиklarининг даромадини ошириш имконини беради.

2009 йилда йирик инвестиция лойиҳаларини амалга ошириш, ишлаб чиқариш ва коммуникация объектлари, қишлоқ ҳўжалиги ҳамда мелиоратив қурилиш ривожлантириш билан бир қаторда ижтимоий соҳани янги босқичга кўтариш масалалари ҳам эътиборимиз марказида бўлди.

Ушбу мақсадлар учун 2009 йилда жами 2,5 миллиард доллар миқдорда капитал маблағлар йўналтирилди. Бу ўзлаштирилган капитал маблағлар умумий ҳўжмининг 27,8 фоизини ташкил этади.

Азиз дўстлар!

Ўтган йилги мамлакатимиз ҳўатида ҳақиқатан ҳам улкан тарихий аҳамиятга эга бўлган энг муҳим ижтимоий дастурлар — Кадрлар тайёрлаш миллий дастури ва Мактаб таълимини ривожлантириш Давлат умумийлик дастурининг ижроси амалда нихоясига етказилди. 9 йиллик умумтаълим мактаб босқичини ва 3 йиллик ўрта махсус, касб-хўнар таълим босқичини ўз ичига олган узлуксиз яхлит таълим тизими яратилди.

Бир сўз билан айтганда, фарзандларимизга умумий таълим билан бирга замонавий касб-хўнарларга эга бўлиш имконини берадиган 12 йиллик таълим тизимига ўтиш яқунламоқда.

2009 йилда Инқирозга қарши чоралар дастури доирасида амалга оширилган чора-тадбирлар самарадорлиги ҳақида гапирганда, уларнинг аввало энг муҳим масалаларга — янги иш ўринларини яратиш ва аҳолиимизнинг турмуш даражасини янада оширишга йўналтирилганни алоҳида қайд этиш зарур.

Ўтган йилги қурилган амалий чоралар натижасида мамлакатимизда 940 мингдан зиёд янги иш ўринлари яратилди, уларнинг 500 мингга яқини қишлоқ ҳўйларда ташкил этилди. Кичик бизнес соҳасида 390 мингдан зиёд, шу жумладан, хизмат кўрсатиш соҳасида 270 мингдан ортиқ янги иш ўринлари очилди.

Саноат корхоналари билан кооперация асосидаги касаначиликни ҳамда пудрат шартномаси асосидаги уй меҳнатини рағбатлантириш аҳоли бандлигини таъминлашнинг муҳим йўналишларидан биридир. Ана шундай меҳнат фаолиятини ривожлантириш натижасида 130 мингга яқин иш ўрни яратилганини алоҳида қайд этиш лозим.

Бандлик даражасини оширишга қаратилган бундай чора-тадбирлар инқироз шароитида аҳолини ишончли ҳимоя қилиш, унинг даромади ва моддий фаровонлигини ошириш имконини таъминлади.

Аҳолининг реал даромадлари йил давомида 26,5 фоизга қўпайди, иш ҳақи, пенсия ва нафақаларнинг ўсиши 2009 йилда ўрта ҳисобда 40 фоизни ташкил этгани бунинг тасдиғидир.

Азиз юртдошлар!

Мамлакатимизни ривожлантириш, янгилаш ва модернизация қилиш бўйича танланган стратегиямизни ва Инқирозга қарши қабул қилган дастуримизни амалга ошириш натижасида юртимиз дунёдаги саноқли давлатлар қаторига иқтисодий ва ижтимоий ривожланишнинг барқарор суъратларини таъминлаш, аҳолиимизнинг моддий фаровонлигини юксалтиришга эришгани барчамизга катта мамнуният ва ифтихор бағишлайди, албатта.

2009 йилда Ўзбекистонда янги ички маҳсулотнинг ўсиши 8,1 фоизни ташкил этди. Саноат маҳсулотлари ишлаб чиқариш 9,0 фоизга қўпайди, қишлоқ ҳўжалигидаги ўсиш 5,7 фоизни ташкил этди, чакана савдо айланиши 16,6 фоиз, аҳолига пуллик хизмат кўрсатиш 12,9 фоизга өшди.

Шуни алоҳида таъкидлаш керакки, ўтган йили юзга келган мураккаб иқлим шароитига қарамай, мамлакатимизда илк бор 7,3 миллион тоннадан ортиқ дон, шу жумладан, 6 миллион 600 минг тонна бугдой еттиштирилди, 3,4 миллион тонна пахта хошамаси тайёрланди.

Ўтган йили иқтисодиётга инвестициялар киритиш ҳўжми 8,2 миллиард долларни ташкил этди, бу эса 2008 йилга нисбатан 24,8 фоиздан кўп демакдир. Жалб этилган ҳорижий инвестициялар ҳўжми 68 фоизга ўсди, энг муҳими, уларнинг асосий қисми тўғридан-тўғри киритилган инвестициялар бўлиб, уларнинг ҳўжми 1,8 баробар өшди.

Мамлакатимизда инфляция даражаси 7,4 фоизни ташкил этди, 2009 йил учун белгиланган прогноз кўрсаткичларидан ошмади. Шуни айтиш керакки, давлатимиз бюджетининг ўтган йили янги ички маҳсулотга нисбатан 0,2 фоиз миқдорда профицит билан баҳарилди.

Ўзбекистоннинг Инқирозга қарши чоралар дастурини амалга ошириш борасида эришган ютуқлари нуфузли халқаро молия ташкилотлари ва иқтисодий институтлар, жумладан, Халқаро валюта жамғармаси, Жаҳон банки, Осиё тараққий банки ва дунёнинг бошқа бир қатор етакчи молиявий институтлари томонидан эътироф этилди.

2009 йилнинг октябрыда юртимизга таъриф бююрган Халқаро валюта жамғармаси ижроси директорлари миссиясининг баёнотида, жумладан, шундай дейилди: «Ўзбекистон ҳўкумати жаҳон иқтисодий инқирози шароитида иқтисодий ўсишни таъминлаш учун зарур бўлган қўллаб-қувватлашни жамлаган ҳўлда, жаҳон молия бозорларида оқилона сиёсат олиб борди. Бундай пухта ўйланган сиёсат мамлакатнинг глобал иқтисодий инқироз таъсирига самарали қарши тура олишида муҳим омил бўлди».

Кадрли дўстлар!

Мамлакатимизни 2010 йилда ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг энг муҳим устувор йўналишларига ўтишдан олдин нуфузли халқаро экспертлар ва иқтисодчиларнинг айрим умумий ҳўлослари, уларнинг 2010 йилда жаҳон иқтисодиётининг ривожланиш тенденциялари бўйича прогнозлари ҳўсусида қисқача тўхталиш жоиз, деб ҳисоблайман.

Аввало, шуни айтиш керакки, уларнинг таҳлил ва ҳўлосларига қўра, жаҳон молиявий инқирознинг дунё мамлакатлари иқтисодиётига оғир таъсири тобора пасайиб боради ва 2010 йилда жаҳон иқтисодиётининг аста-секин ўсиши кутулади.

2009 йилда глобал иқтисодиётнинг ўсиши тахминан 1 фоизга қисқарган бўлса, жорий йилда дунёда иқтисодий ривожланиш 3 фоиз атрофида өшиши мумкин, бу эса инқирозга чика бўлган даврдаги кўрсаткичлардан анча пастдир.

Таҳлилчиларнинг қайд этишича, ишсизлик даражасининг ўсиши кутулкида ва бу аҳолининг турмуш даражасига салбий таъсир кўрсатиши таъбиийдир.

Иккинчидан, Халқаро бозорнинг ривожланишидаги бекарорлик, қўллаб-қувватлашда товарларга ички талабнинг пасайиши давом этаётгани иқтисодиётнинг реал сектори суъратларининг изчил ўсиши учун мустаҳкам асос яратиш имконини бермаётганини таъкидлаш лозим.

Инқироз авжга чиққан даврда давлатларнинг иқтисодиётга кенг миқёсда аралашуви биринчи навбатда банк-молия тизими ликвидлигини қўллаб-қувватлашга, ипотека кредитлари соҳасидаги ўпирилишларни бартараф этишга қаратилиб, иқтисодиётнинг реал сектори тармоқларига, ишлаб чиқаришга, кичик бизнес ва тадбиркорлик соҳаларига кам эътибор берилгани ваэиятга салбий таъсир ўтказиши мумкин.

Шу муносабат билан корхоналар ва компанияларнинг молиявий аҳоли заифлиги, уларнинг қарзлар ва банк кредитларини қайтаришга лаёқатсизлиги билан боғлиқ муаммолар жорий йилда иқтисодиётнинг реал секторига жиддий таъсир кўрсатади.

2010 йилда ва кейинги йилларда банк тизимида ипотека ва истеъмол кредитлари бўйича қайтарилмаган кредитлар ҳўжмининг ўсиши оқибатида банкротликнинг янги тўлкунини хавфи вужудга келиши мумкин.

Шу билан бирга, ишлаб чиқариш ҳўжмининг пасайиши ва қисқариши, ишсизлик даражасининг ўсиши ва аҳоли реал даромадларининг кенглиши солиқ тўшумларининг жиддий камайишига, давлат бюджети тақчиллигининг ошишига олиб келиши ва бу жаъён айрим мамлакатларда сурункали тус олиши мумкин.

Учинчидан, Бозорда истеъмол талабининг пасайиши давом этаётгани нарх-наво өсишини чегаралаб турганига, қаерларда дефляция мавжудлиги қарамай, аввало пул маблағларининг улкан эмиссияси ҳисобидан банклар ликвидлигини сақлаб туриш мақсадида банклар ва молиявий секторларнинг жуда катта миқдорда пул кредитлари билан тўлдрилиши бир қатор мамлакатларда инфляция жаъёнларининг кескин кучайиб кетиши хавфини юзга келтиради.

Бундай шароитда кучайиб бораётган инфляция даражасини жиловлаб туриш нихоятда мушкул вазифага айланишни тушуниш қийин эмас.

Тўртинчидан, Фонд, хошамё ва молия бозорларида катта спекуляция ўйинлар давом этаётгани, реал қийматга эга бўлмаган пул ҳўжмининг қўпайиши, бошқача айтганда, янги молиявий «қўпиклар» хавфининг авж өлаётгани яна молиявий қасдорларга олиб келиш хавфини туғдириши мумкин.

Бешинчидан, Иқтисодиётнинг шаклланиши ва ривожланиши йўлидаги энг катта муаммолар, аввало, ривожланмаётган мамлакатларда, жаҳон амалиётида давом этаётган протекционизм сиёсати оқибатида вужудга келмоқда. «Катта йигирмалик» деб ном олган давлатлар гуруҳининг йиғилишларида бундай номаъқул ишларга йўл қўйиб бўлмаглиги ҳақида қўллаб-қувватлашга қарамай, эркин иқтисодиётга аққол тўқинлик қилиб турган

протекционизмдан яқин орада қутулиш қийин, деган таассурот пайдо бўлади.

Олтинчидан, Халқаро валюта жамғармаси экспертларининг фикрича, давлатнинг иқтисодиётга ҳаддан ташқари аралашувини камайитиришга тайёргарлик қўриш 2010 йилда ва ундан кейинги йиллардаги устувор вазифа бўлиб қолиши зарур.

Молиявий-иқтисодий соҳадаги қўллаб-қувватлаш чораларининг ҳаддан зиёд узок давом этиши иқтисодиётнинг мутаносиб ривожлантиришда мубозанатнинг бузилиши ва эркин тадбиркорликни ривожлантириш йўлидаги жиддий чеклашлар каби хавфларни келтириб чиқариши мумкин.

Бир сўз билан айтганда, молиявий инқироз шароитида жаҳон иқтисодиёти ривожланишига оид бундай баҳолар ва прогнозлардан келиб чиқадиган ҳўлос шундан далолат берадики, инқирознинг энг оғир босқич ортада қолганига қарамай, ҳали-бери давом этайдиган молиявий-иқтисодий инқирознинг бутун бир даврини бошдан кечиришга тўғри келади.

Инқироздан қикши ва инқироздан кейин иқтисодиётни соғломлаштириш жаъёни узок давомли ва ўта мураккаб бўлиши мумкин.

Хўрматли мажлис қатнашчилари!

2010 йилда ижтимоий-иқтисодий ривожланишнинг энг муҳим мақсади ва асосий устувор вазифаси — бу ислохотларнинг давом эттириш ва чуқурлаштириш, мамлакатимизни янгилаш ва модернизация қилиш, 2009-2012 йилларга мўлжалланган Инқирозга қарши чоралар дастурини сўзсиз бажариш ва шу асосда иқтисодий ривожланишнинг юқори ва барқарор суъратларини, самарадорлигини ҳамда макроиктисодий мубозанатни таъминлашдан иборатдир.

Юртимиз салоҳиятининг тобора юксалиб бораётгани, сўнгги йилларда ишга туширилган янги замонавий қувватлар, ишлаб чиқариш ва ижтимоий инфратузилманинг ривож, тизимли равишда амалга оширилаётган ислохотлар ва иқтисодиётнинг эркинлаштирилиши, мамлакатимизда яратилган нихоятда қулай инвестиция муҳити бизга 2010 йилда қуйдаги режаларни белгилашга асос беради.

Янги ички маҳсулот ва саноат маҳсулотларини 108,3 фоизга, қишлоқ ҳўжалиги маҳсулотларини 105 фоизга ошириш, иқтисодиётга инвестиция киритиш ҳўжмини янги ички маҳсулотга нисбатан 30 фоизга өтказиш қўзда тутилмоқда.

Маҳсулот экспортини 8,5 фоизга оширишни таъминлаш, юқори қўшимча қийматга эга бўлган тайёр маҳсулот улшини ошириш ҳисобидан унинг таркибини сифат жиҳатидан ўзгартириш вазифаси қўйилмоқда.

2009 йилга нисбатан бюджет-молия ва пул-кредит сиёсатини, биринчи навбатда, ресурслар ва энергияни тежайдиган замонавий технологияларни жорий этиш ҳисобидан тежамакорлик режими янада қатъийлаштириш мўлжалланмоқда. Инфляция даражаси 7-9 фоиз атрофида бўлиши кутулкида.

Олдимизга қўйилган бундай мақсадларга эришиш, аввало, ўз имконияти ва ресурсларимизни қай даражада сафарбар этишимизга, ҳамон катта хавфи сақланиб қолаётган инқироз оқибатларини бартараф этиш бўйича 2009-2012 йилларга мўлжалланган Инқирозга қарши чоралар дастурида қўзда тутилган чора-тадбирларни сўзсиз бажаришни нечоғлиқ таъминлай олишимизга боғлиқ.

Бу эса Вазирлар Маҳкамасидан ҳар бир алоҳида йўналиш учун маъсۇл бўлган ижрочилар томонидан ўзига юклатилган вазифаларни тармом комплекслари ва ҳўдулар бўйича амалга оширилишини қатъий ва тизимли равишда назорат қилишни тақозо этади.

Давом этаётган жаҳон молиявий-иқтисодий инқирозини ва унинг мамлакатимиз иқтисодиётига таъсирини эътиборга олган ҳўлда, банк-молия тизимининг барқарорлигини таъминлаш муҳим устувор вазифа бўлиб қолмоқда.

Бу ўринда гап банкларнинг капиталлашуви ва инвестициявий фаолиятини янада ошириш, иқтисодиётга таркибий ўзгаришларнинг устувор йўналишларини қайта тиклаш ва кенгайтириш, ишлаб чиқаришни модернизация қилиш, техник ва технология янгилашга қаратилган кредитлаш ҳўжмини ошириш ҳақида бормоқда.

Барчамиз оддий бир ҳақиқатни яқини аналб олишимиз дардор — инвестицияларнинг модернизация ҳам, янгиланиш ҳам бўлади.

Бу ўринда биз нафақат корхоналар томонидан инвестиция лойиҳаларини амалга оширишни жадаллаштиришни, балки бундан тижорат банклари қанчалар манфаатдор экани ва улар бу лойиҳаларда ўз кредит ресурслари билан нечоғлиқ фаол иштирок этаётганини ҳам қўзда тутамиз.

Бунинг учун тижорат банклари етарли капиталга эга, молиявий барқарор бўлиши лозим, бир сўз билан айтганда, улар йирик инвестиция институтларига айланиши дардор.

Тижорат банкларининг узок муддатли кредитлари улшини ошириш бўйича қўрилган чоралар туфайли 3 йилдан ортиқ муддат

АСОСИЙ ВАЗИФАМИЗ – ВАТАНОМИЗ ТАРАҚҚИЁТИ ВА ХАЛҚАМИЗ ФАРОВОНЛИГИНИ ЯНАДА ЮКСАЛТИРИШДИР

Президент Ислам Каримовнинг 2009 йилнинг асосий якунлари ва 2010 йилда Ўзбекистонни ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг энг муҳим устувор йўналишлари бағишланган Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги маърузаси

(Давоми. Боши 1,2-бетларда).

Шу ўринда ўз кредит портфелида 85 фоиздан зиёд узоқ мuddатли кредитга эга бўлган Ташқи иқтисодий фаолият банки ва 71 фоиз анал шундай кредитга эга бўлган «Ўзсаноатқурилишбанк» фаолиятини алоҳида қайд этишни истардим. Бундай фаолият бошқа банклар учун ўрнатилган бўлиши лозим.

Тижорат банкларини зарар кўриб ишлаётган ва иқтисодий ноҳор корхоналарни соғломлаштириш жараёнига жалб қилиш таърибаси амалда ўзини тўла оқлади.

Хали ҳам эски техника ва техникани асосида ишлаётган, ҳеч қандай иқтисодий истикболи бўлмаган корхоналарни тугатиш ва уларнинг негизда янги замонавий ишлаб чиқариш қувватларини ташкил этиш даркор.

Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни, фермерликни ривожлантиришни молиялашда тижорат банкларининг ролини қучайтириш бўйича ишларни давом эттириш зарур.

Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик корхоналарига 2010 йилда кредит ресурслари ажратиш миқдорини 1,4 баробар қўллайтириш, микрокредитлар ҳажмини 1,3 баробар ошириш вазифаси қўйилмоқда.

Мамлакатимизнинг рақобатдошлигини оширишни таъминлаш учун иқтисодиётни таркибий ўзгариш жараёнларини қучураштириш сиёсатини давом эттириш 2010 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурни амалга оширишнинг муҳим устувор йўналишига айлиши лозим.

Шуни ҳолисона тан олиш керакки, бу йўналишда кўп ишлар қилинди ва салмоқли натижалар қўлга киритилди. Ишчил дастурни амалга ошириш натижасида 2009 йилда мамлакатимиз ялли ички маҳсулотда саноат ишлаб чиқариши улushi 2000 йилга нисбатан 14 фоиздан 24 фоизга, транспорт ва алоқа соҳалари улushi 7,7 фоиздан 12 фоизга ошди, янги пайтада қишлоқ ҳўжалигининг улushi эса 30 фоиздан 18 фоизга камайди.

Шу билан бирга, иқтисодиётимиз яқин йиллар ичида янада барқарор, ўзига бақувват, ҳаёқ ва минтақавий бозорларда рақобатдош бўлмоғи учун иқтисодиётимизни таркибий ўзгариштириш ва диверсификация қилиш бўйича ҳали кўп иш қилиш лозимлигини ҳам биз ўзимизга яхши тасаввур этамиз.

Бу ўринда, мамлакатимиз ва минтақамиздаги мавжуд шaroитдан келиб чиққан ҳолда, гази қайта ишлаш, нефть-кимё, кимё саноати, энергетика, автомобилсозлик, электротехника саноати, машинасозлик, фармацевтика каби замонавий соҳалар ва ишлаб чиқариш тармоқларини ва албатта, ахборот технологиялари ва телекоммуникация тизимларини жадал ривожлантиришга алоҳида аҳамият бериш, яқин келажақда рақамли ва кенг форматли телевидениега ўтиш ҳақида сўз бормоқда.

Шулар қаторида биринчи навбатда энгил, тўқимачилик ва озиқ-овқат саноатида пахта толеси, бошқа қишлоқ ҳўжалиги маҳсулотлари ва хомашё ресурсларини қучуқ қайта ишлаш бўйича ишлаб чиқаришни, қурилиш материаллари саноатини янада ривожлантириш, сифатли ва барқарор талабга эга бўлган тайёр маҳсулотлар тайёрлайдиган корхоналар ташкил этишга алоҳида эътибор қаратиш даркор.

Вазирлар Маҳкамаси қабул қилинган тармок дастурларини яна бир бор танқидий қайта кўриб чиқиши, уларга тузатишлар киритиш ва жадал амалга ошириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар қўриши лозим.

Бу борада қўйилганларни эътиборга олиш даркор: **Биринчидан:** корхоналар ўртасида барқарор кооперация алоқаларини ўрнатил ва уларни кенгайтириш бўйича бошланган ишларни давом эттириш, бу жараёнга кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларини фаол жалб қилиш зарур.

Республика саноат ярмаркаси ва кооперация биржаси ишини сифат жиҳатидан янги босқичга қўтариш лозим. Шунинг назарида тутиш керакки, кооперация алоқаларини ривожлантириш ҳозирги шaroитда корхоналар ва иқтисодий тармоқларни фаолият барқарорлигининг кучли омил, маҳсулотларнинг янги турларини ўзлаштириш ва энг асосийси – янги иш ўринларини яратиши, аҳоли бандлиги ва даромадларини қўллайтиришнинг энг муҳим йўналиши ҳисобланади.

Ўтган йили ишлаб чиқаришни маҳаллийлаштириш дастурларини шакллантириш ва амалга ошириш механизмининг тақомиллаштириш бўйича ҳўқумат қарорлари қабул қилинди, яхлит тизим яратилди, маҳаллийлаштириш дастурларини ишлаб чиқишга масъул бўлган идоралар – Иқтисодиёт вазирлиги ҳамда Ташқи иқтисодий алоқалар, инвестициялар ва савдо вазирлигининг фаолият йўналиши ва ваколатлари доираси аниқ белгилаб қўйилди.

Бу ишни маңтиқий якунига етказиш, шаклланган ёндашув ва мезонларни ҳисобга олган ҳолда амалдаги маҳаллийлаштириш дастурига киритилган лойиҳаларни танқидий кўриб чиқиш ва бир ой мuddатда 2010 йилга мўлжалланган маҳаллийлаштириш дастурини тайёрлаш зарур. 2010 йилда маҳаллийлаштириш асосида ишлаб чиқариладиган маҳсулотлар ҳажми ўтган йилга нисбатан 40 фоизга ўсиши, шу борада экспорт қилинадиган маҳсулотларнинг улushi эса камида 12 фоизни ташкил қилиши лозим.

Иккинчидан: сўнгги йилларда иш ҳақи, пенсия, стипендия ва нафақалар миқдорини ошириш, жисмоний шахслар даромадидан олиннадиган солиқ ставкаларини камайтириш, инфляция даражасини пастайтириш бўйича қўрилган чора-тадбирлар натижасида аҳолининг ялли ва реал даромадлари сезиларли равишда ошди, унинг харид қобилияти барқарор суръатда ўсиб бормоқда. Жумладан, ўтган йили 2000 йилга нисбатан ўртача иш ҳақи 28,5 баробар, пенсияларнинг ўртача миқдори қарийб 18 баробар, аҳоли жон бошига нисбатан пул даромадлари эса 12 баробар ошди.

Жорий йилда ҳам иш ҳақини камида 30 фоизга, реал даромадларни эса 23 фоизга ошириш мўлжалланмоқда. Аҳолининг озиқ-овқат маҳсулотлари таркибига кирмайди, узоқ фойдаланишга мўлжалланган саноат товарларини харид қилиш бўйича харажатлари сезиларли даражада осди.

Бундай шaroитда аҳолининг ўсиб бораётган тўлов қобилияти билан мамлакатимиз корхоналарида ишлаб чиқариладиган истеъмол товарлари ҳажми ўртасида ички бозорда мутаносиблиқни таъминлаш, бундай маҳсулотлар турини кенгайтириш, бозорларимизни улар билан

ишончли таразда тўлдириб бориш алоҳида аҳамият касб этади.

Вазирлар Маҳкамаси шу масалага бағишланган ўз мажлисида қабул қилинган дастурлар ижросини танқидий баҳолаш, уларни жадал амалга ошириш ва ички бозорни мамлакатимизда ишлаб чиқариш, импорт товарларидан сифати юқори, нархи эса арзон бўлган маҳсулотлар билан тўлдирлиш, юртдошларимизнинг ўсиб бораётган талаб ва эҳтиёжларини янада тўлроқ қондириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар қўриши лозим.

Учинчидан: аҳолига хизмат кўрсатиш соҳасини янада кенгайтириш гоят муҳим аҳамиятга эга. Бундай тармоклар ташқи конъюнктурага ҳам, об-ҳаво шaroитига ҳам боғлиқ эмас, яъни, ташқи омилиларнинг ўзгариши уларга таъсир кўраса олмайди.

Айни пайтада бу хизматлар ўзимизда ишлаб чиқарилган маҳсулотларнинг қўлаб турларига ички талабни оширадди, шунингдек, истеъмол бозорига мутаносиблиқни сақлашда муҳим роль ўйнайди.

Буларнинг барчасини назарда тутган ҳолда, хизмат кўрсатиш соҳасининг ялли ички маҳсулотдаги улшини 2009 йилдаги 47 фоиздан 2010 йилда 49 фоизга етказиш зарур.

Тўртинчидан: нисбатан барқарор ва бозор конъюнктураси ўзгаришларига тез мослашувчан, янги иш ўринлари яратиш имконини берадиган кичик бизнесни жадал ривожлантириш масаласини ҳал этиш бизнинг шaroитимизда ҳамон муҳим аҳамиятга молик масала бўлиб қолмоқда.

Айнан шунинг учун ҳам биз 2010 йилда барча кичик бизнес корхоналари учун ягона солиқ тўлови ставкасини 7 фоизга тушириш тўрисида қарор қабул қилдик.

Ҳўқумат, жойлардаги давлат ҳўкимияти органлари кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик ривожини уларга кредит ажратишни сезиларли даражада кенгайтириш, уларнинг фаолиятига давлат органлари томонидан ноқонуний аралашув ва турли тўсиқлар қўйиш ҳўлатларига йўл қўйилмаслик ҳисобидан қўлаб-қувватлаш бўйича чора-тадбирларни қучайтириши шарт.

Кичик бизнеснинг ялли ички маҳсулотдаги улшини ўтган йилдаги 50 фоиздан 2010 йилда 52,5 фоизга етказиш вазифаси қўйилмоқда.

Бешинчидан: экспорт қилинадиган маҳсулотларимиз таркибини ва умуман, ташқи савдо айланмасини янада диверсификация қилиш долзарб масала бўлиб қолмоқда.

Кейинги вақтда жўхон бозорига нархи кескин тушиб кетган хомашё ресурсларини экспорт қилиш амалиётидан имкон қадр тўроқ қўлиб, тайёр рақобатдош маҳсулотлар экспортини фаол ошириш ва бу маҳсулотлар етказиб бериладиган мамлакатлар географиясини янада кенгайтиришимиз керак.

Бу борада янги бозорлар, янги транспорт йўлақларини топиш, янги сўз билан айтганда, фаол маркетингга асосланган ташқи иқтисодий сиёсат қўриши зарур.

Биз 2010 йилда экспорт қилинадиган юкларни ташиш тизимини тақомиллаштириш масалаларини билан жиддий шуғулланшимиз керак. Шу муносабат билан Ташқи иқтисодий алоқалар, инвестициялар ва савдо вазирлиги, Иқтисодий вазирлиги ва Молия вазирлигига тайёр маҳсулотлар ишлаб чиқарадиган ҳар бир тармок бўйича 2010-2012 йилларга мўлжалланган тайёр маҳсулотни янги ташқи бозорларга чиқариш бўйича маҳсулот дастурлар ишлаб чиқиш вазифаси топирилади.

Бу дастурларда барча зарур чораларни, жумладан, маркетинг, молия ва ташкилий-ҳўқуқий қўлаб-қувватлаш масалаларини назарда тутиш даркор.

Азиз дўстлар!

Узоқ мuddатли истикболга мўлжалланган, мамлакатимизнинг салоҳияти, қудрати ва иқтисодиётимизнинг рақобатдошлигини оширишда ҳал қилувчи аҳамият касб этадиган навбатдаги муҳим устувор йўналиш – бу асосий етакчи соҳаларни модернизация қилиш, техник ва технология янгилаш, транспорт ва инфратузилма коммуникацияларини ривожлантиришга қаратилган стратегик аҳамиятга молик лойиҳаларни амалга ошириш учун фаол инвестиция сиёсатини олиб боришдан иборат.

2010 йилда Инвестиция дастурига мувофиқ капитал қўйилмалар ўтган йилга нисбатан 22,1 фоизга ортиб, ялли ички маҳсулотнинг 30 фоизини ташкил қилади. Бунда биргина ишлаб чиқариш соҳасига мўлжалланган инвестиция лойиҳаларини амалга ошириш учун барча капитал қўйилмаларнинг 75 фоиздан зиёди йўналтирилди. 2010 йилда мамлакатимизда муҳим стратегик лойиҳаларни амалга ошириш учун 3 миллиард АҚШ долларидан зиёд ёки ўтган йилга нисбатан 30 фоиз кўп хоржий инвестициялар жалб қилинишини эътиборга оладиган бўлсак, ўйлайманки, амалга ошириладиган лойиҳаларнинг қўлими ва салмоғи ўз-ўзидан аён бўлади.

Шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, тўридан-тўри хоржий инвестициялар ҳажми 46 фоизга ошди.

Бундай йирик лойиҳаларни, биринчи навбатда, инфратузилма лойиҳаларини амалга ошириш учун ички ресурсларни жалб қилишда мамлакатимизда 2007 йили ташкил этилган Тикланиш ва тараққиёт фонди жуда катта ҳисса қўшди. Бугунги кунда бу фонднинг жамғармаси 3,7 миллиард долларни ташкил этмоқда.

Дунёдаги машҳур ва нуфузли компаниялар, Осие таракқиёт банки, Жаҳон банки, Ислам таракқиёт банки, Жанубий Корея, Япония таракқиёт банклари сингари молия институтлари, қатор араб давлатларининг инвестиция фондлари ва бошқа хоржий ташкилотлар юқори қўшимча қийматга эга бўлган, юксак технологияларга асосланган маҳсулотлар ишлаб чиқариш бўйича инвестиция лойиҳаларини амалга оширишда бизнинг йирик ҳамкорларимиз бўлмоқда.

Бу ҳақда гапирганда, иқтисодиётимизнинг етакчи ўринларга чиқиши учун Тошкент, Навоий ва Тоқлимаржон иссиқлик электр станцияларида буғ-газ мосламаларини қўриш, Сурғил қони базасида полиэтилен ва пропилен ишлаб чиқарадиган Устурт газ-кимё мажмуасини барпо этиш, поливинилхлорид ва каустик сода ишлаб чиқарадиган янги комплекс ташкил этишга қаратилган йирик лойиҳалар амалга оширилишини айтиб ўтиш лозим, деб биламан.

Шу билан бирга, Муборак гази қайта ишлаш заводи ва Шўртаннефтьгаз мажмуасида суолтирилган газ ишлаб чиқаришни қўллайтириш учун пропан-бутан аралашмаси мосламаларини қўриш, Янги Ангрэн иссиқлик электр станцияси энергия блокларини қўмир ёқилгиси билан ишлаш

тизимига ўтказиш, автомобиль қучланиш агрегатларини ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш ва бошқа бир қатор муҳим стратегик лойиҳаларни амалга ошириш алоҳида истикболли аҳамиятга эга эканини таъкидлаш зарур.

Бу лойиҳаларнинг барчаси ўтган йили, жаҳон молиявий-иқтисодий инқирозига қарамадан, қабул қилинган 2009-2014 йилларда ишлаб чиқаришни модернизация қилиш, техник ва технологик қайта жиҳозлаш бўйича муҳим лойиҳаларни амалга оширишга доир чора-тадбирлар дастурига киритилган.

Ушбу дастурга умумий қиймати 42,5 миллиард доллардан зиёд 327 та лойиҳа киритилган бўлиб, уларнинг кўпчилиги бўйича молиялаш манбалари аниқ белгиланган ва инвесторлар консорциумлари шакллантирилган.

Ташқи иқтисодий алоқалар, инвестициялар ва савдо вазирлиги Иқтисодий вазирлиги, Молия вазирлиги, бошқа маънафатдор вазирлик ва идоралар билан ҳамкорликда Инвестиция дастури рўйхатида киритилган стратегик аҳамиятга молик инвестиция лойиҳаларини, шунингдек, стратегик тармоклар ва йирик корхоналарнинг узоқ мuddатли техник сиёсати нўқата назардан ишлаб чиқариладиган янги лойиҳаларни амалга оширишнинг мuddатлари ва шартларини мувофиқлаштириш борасидаги ишларни фаоллаштириши даркор.

2010 йилда автомобиль йўлларини ривожлантириш учун Республика йўл жамғармаси маблағлари ҳисобидан 540 миллиард сўм, яъни, ўтган йилга нисбатан қарийб 2 баробар кўп маблағ ажратиш кўзда тутилган.

Бугунги кунда Ўзбекистон миллий автомагистрали участкаларини қучиш бўйича Осие таракқиёт банки ҳамкорлигида янги йирик лойиҳа ишлаб чиқилмоқда.

Ушбу дастурларини амалга оширишдан қўзланган пириовард мақсад – Европа ва Осие ўртасидаги савдо оқимининг маълум қисминини мамлакатимиздаги транзит йўналишларига буриш ва шу асосда юртимизда транспорт ва транзит хизмати ҳажмини ошириш, мавжуд инфратузилма негизига логистика марказларини ташкил этиш, минглаб одамларни иш билан таъминлашдан иборат.

Вазирлар Маҳкамаси 2010-2015 йилларда Ўзбекистон миллий автомагистрали йўналиши бўйлаб инфратузилма ва сервис тармокларини ривожлантириш юзасида қабул қилинган дастурнинг амалга оширилишини қатъий назоратга олиши даркор.

Ҳозирги вақтда темир йўл коммуникацияларини ривожлантиришга ҳам алоҳида эътибор қаратиш зарур. 2010 йилда уларни модернизация қилиш учун 105 миллион доллардан кўпроқ маблағ йўналтириш кўзда тутилган.

“Тошгузар-Бойсўн-Қўмқўрғон” темир йўл линияси ва шу йўналишдаги инфратузилма объектида қурилиш ишларини якунига етказиш, Янгёвур – Жиззах ва Янгёвур – Фарход электрлаштирилган темир йўл линиялари қурилишини давом эттириш лозим.

Шу билан бирга, йўловчи ташиш локомотивлари паркинги янгилаш, юк ташиш локомотивлари ва вагонларини модернизация қилиш ва қайта тиклаш бўйича лойиҳаларни амалга оширишни жадаллаштириш даркор.

Жорий йилда Испаниядан иккита теворар поезд сотиб олиш ва Тошкент – Самарқанд йўналиши бўйича уларнинг қатновини йўлга қўйиш лойиҳасини, барча расмийлаштириш жараёнлари билан бирга, амалга оширишни бошлаш керак.

“Навоий” эркин индустриал-иқтисодий зонасига жалб қилинаётган хоржий инвестициялар ҳажмини янада ошириш инвестиция соҳасидаги долзарб йўналиш ҳисобланади.

Авалло, бу ерда бошланган 17 та лойиҳани амалга ошириш, айни пайтада Корея Республикаси, Япония, Германия, АҚШ, Буюк Британия, Франция, Италия ва бошқа технологик жиҳатдан юксак ривожланган мамлакатлардан инвестициялар жалб қилишга алоҳида эътибор қаратиш лозим.

Қадрли дўстлар!

Қишлоқда уй-жой қуриш ва ижтимоий инфратузилма ривожлантиришнинг жадаллаштириш дастурининг 2010 йилнинг муҳим устувор йўналишлари қаторига киритилишига тўлиқ асос бор.

Юртимизда 2009 йилнинг Қишлоқ тараққиёти ва фаровонлиги йили деб эълон қилиниши, шу муносабат билан қабул қилинган Давлат дастурининг амалга оширилиши қишлоқларимиз киёфасини замонавий архитектура ва саноат асосида тўздан ўзгартириш ва янгилаш, уй-жой, ижтимоий ва коммунал объектлар, коммуникацияларни барпо этиш бўйича узоқ мuddатга мўлжалланган аниқ мақсадли ишларимизнинг бошланishi бўлди.

Буларнинг барчаси қишлоқ аҳолиси турмуш даражасини тўздан ошириш ва шаҳар шaroитига яқинлаштиришга хизмат қилади.

Ушбу мақсадларга молиялашнинг барча манбалари ҳисобидан 2009 йилнинг ўзида 2 триллион 600 миллиард сўмдан зиёд маблағ йўналтирилди.

Энг муҳими, ўтган йили қишлоқ жойларда қурилиш олиб бориш учун узоқ истикболга мўлжалланган, лойиҳалаштириш, саноат-қурилиш, муҳандислик-техник жиҳатдан қучи замонавий салоҳиятга эга бўлган база яратишга эришдик.

Бу борада молиялаш манбалари ва маблағ ажратиш механизми белгилаб олинди. “Қишлоқ қурилиш банк” ва “Қишлоқ қурилиш лойиҳа” лойиҳалаш институти каби ихтисослаштирилган тузилмалар ташкил этилди.

Уй-жой объектиларни қурилиш бўйича 22 та намунавий лойиҳа, ижтимоий объектлар қурилиш бўйича 16 та лойиҳа, комплекс қурилишлар бўйича намунавий режалар ишлаб чиқилди ва бу лойиҳалар республика ва минтақавий кўрғазмаларда кенг муҳокама этилганидан кейин тасдиқланди.

Шу борада ихтисослаштирилган “Қишлоқ қурилиш инвести” юртимизда компанияси ташкил этилиб, мамлакатимиз бўйича 42 та массивда янги уй-жойлар қурилиши бошлаб юборилди.

Алоҳида эътиборга молик томони шундаки, мазмун-моҳиятига кўра ноёб бўлган бу комплекс лойиҳалар юртимизнинг барча ҳудудларида қишлоқ аҳли ва бутун жамоатчилигимиз томонидан кенг қўлаб-қувватланмоқда.

2010 йилги Инвестиция дастури доирасида фақат уй-жой қурилиш учун “Қишлоқ қурилиш банк” орқали аҳолига 250 миллиард сўмдан ортиқ имтиёзли кредитлар ажратиш кўзда тутилган. Бу 2009 йилда ушбу мақсадлар

учун йўналтирилган маблағ миқдоридан 4 марта кўп демақдир. Айни вақтда яқка тартибда уй қурувчиларнинг ўзлари ҳам 70 миллиард сўмга яқин маблағ сарф этиши кутилмоқда.

2010 йилда мамлакатимиздаги барча 159 та қишлоқ туманида умумий қиймати 470 миллиард сўмдан ортиқ бўлган 7 минг 630 та уй-жой қурилиши режалаштирилган.

Бунда нафақат замонавий ва қулай коттежлар қуриш, айни вақтда болалар боғчалари, умумтаълим мактаблари, мусика ва санъат мактаблари, спорт иншоотлари, тиббиёт муассасалари, хизмат кўрсатиш объектилари, кенг ва равоқ йўллар, бир сўз билан айтганда, қишлоқ аҳолисининг қулай ва муносиб ҳаёт кечириши учун зарур бўлган барча шaroитларни ўз ичига олган замонавий ва обод қишлоқларни барпо этиш кўзда тутилмоқда.

Айтиш жоизки, мамлакатимизда барча зарур ижтимоий ва коммуникация инфраструктурасига эга бўлган, изчил ривожланиб бораётган ўта йирик уй-жой бозори шаклланмоқда.

Давлат архитектура ва қурилиш қўмитаси қурилиш режаларига, санитария талаблари ва қурилиш нормаларига риоя қилиниши устидан қатъий тизимли назорат ўрнатиши зарур.

Ҳудудларда аҳолини жойлаштириш, ҳудудларни режалаштириш схемалари ва бош режалари билан боғлиқ ҳўжатларни ишлаб чиқиш тизимини тезлаштириш керак.

Қишлоқ жойларнинг табиий-иқлим шaroити ва рельефини, юртимиз ҳудудларининг ижтимоий-демографик ҳусусиятларини ҳисобга олган, замонавий қурилиш материаллари ва технологияларини қўлаган ҳолда, яқка тартибда қуриладиган уйлар, ижтимоий-маданий ва санитария-машиий объектлар лойиҳаларини тақомиллаштириш ишларини давом эттириш лозим.

Қишлоқда уй-жой қуриш ва ижтимоий инфратузилма ривожлантиришнинг жадаллаштириш дастури замирида жуда улкан ҳажмдаги ишлар муҳасса эканини, у ўн минглаб янги иш ўринларини яратиши, ана шу кенг қўламли бонёрдорлик ишларида мамлакатимиз аҳолисининг фаол иштироксини таъминлаш имконини беришини унутмаслигимиз керак.

Биз мазкур дастурни амалга ошириш вазифасини ўз олдимизга қўяр эканмиз, бу билан мамлакатимиз учун долзарб бўлган **аҳоли бандлигини таъминлаш, шу тарихи одамларнинг даромадини янада ошириш ва ҳаёт сифатини юксалтириш масалаларини ҳал этишни кўзда тутамиз.**

2010 йилда мамлакатимизда жами 950 мингдан ортиқ янги иш ўрни ташкил этиш мўлжалланмоқда. Уларнинг қарийб ярми кичик корхоналар, микрофирмалар ташкил этиш, яқка тартибдаги тадбиркорликни, хизмат кўрсатиш ва сервис соҳасини янада ривожлантириш, пудрат асосидаги қурилиш, шу жумладан, уй-жойларни таъмирлаш ва реконструкция қилиш ишлари қўламини кенгайтириш ҳисобидан яратилади.

2010 йилда ҳам аҳолини турли шаклдаги касаначилик ишларига жалб этиш, халқ хўнарманчилигини ривожлантириш, оливей тадбиркорликни рағбатлантириш – буларнинг барчаси бандликни таъминлашнинг амалда ўзини оқлаган муҳим йўналишлари бўлиб қолади.

Шу асосда 208 минг нафардан ортиқ кишини, аввало, кўп болали аёллар, ногиронлар ва аҳолининг ижтимоий ҳимояга мўҳтож бошқа тоифаларини иш билан таъминлаш кўзда тутилмоқда.

Юқорида зикр этилган барча чора-тадбирларни ўзида муҳассашилаштирган Дастур вазирликлари, идоралар, ҳўжалик бирлашмалари ва корхоналар иштирокида тайёрланган ва Олий Мажлис томонидан тасдиқланган.

Меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш вазирлиги, Иқтисодий вазирлиги, Давлат статистика қўмитаси ҳар бир туман ва шаҳарда яратилган иш ўринларини аниқ ҳисобга олиш тизимини ташкил этиш ва дастур ижросини мониторинг қилиш, унда қўзда тутилган прогност кўрсаткичларини бажарилишида сусткашликка йўл қўймаслик чораларини қўриши ва мазкур масалалар бўйича Вазирлар Маҳкамасига аниқ тақлифлар киритиши лозим.

Ҳурматли мажлис қатнашчилари!

Юртимизда 2010 йили **“Баркамол авлод йили”** деб эълон қилинган

ЁШЛАР КАМОЛОТИ ЙЎЛИДА

Ёшларни баркамол инсонлар сифатида тарбиялаб вояга етказишда маънавий тарбиянинг асосий роли таълим муассасаларининг ҳам ўз ўрни бор.

Юнусобод туманидаги ўқувчи-ёшлар техник ижодиёт марказида бўлганимизда бу фикрларнинг ҳаққонийлигига ишонч ҳосил қилдик. Бугунги кунда марказда 39 нафар педагогик жамоа аъзолари 1900 нафардан ортиқ касб-хунарнинг бошланғич сирларидан воқиф бўлиш истагида бўлган ўқувчиларга сабоқ бериб келмоқда. Айниқса дурадгорлик, бисер тўқиш, тикувчилик, каштачилик, авиамодел сингари тўғаракларга қатнашиш мактаб ўқувчиларининг дарсдан бўш вақтларидаги сеvimли машғулотларига айланаётган. Соҳага оид ўзгаришлар жорий этилаётгани бос, марказдаги нотехник йўналишдаги тўғараклар фаолияти қайта кўриб чиқилиб, уларнинг мазмун жиҳатидан янги мундарижа касб этишига эришилмоқда. Ўқув хоналари замон талабларига мос тарзда жиҳозланган бўлиб, бу ерда етарли шарт-шароитлар яратилган, техник воситалар, ўқув куроллари билан таъминланган.

Ўсиб келаётган ёш авлодни жисмонан етук, маънан баркамол этиб тарбиялаш бугуннинг энг долзарб масалалари сирасига киради. Айниқса жорий йилнинг Баркамол авлод йили дея номланиши бу борадаги ишлар кўламининг самарасидан дарак беради.

ташаббуси билан яқинда «Ёш конструкция» тўғарида фаолияти йўлга қўйилди.

— Бизнинг асосий мақсадимиз ўқувчиларнинг бўш вақтларини мазмунли ўтказишга қаратилган. — дейди марказ раҳбари Нуриддин Муҳидов. — Шу билан бир қаторда ўқувчиларга бошланғич касбий кўникмалар бериш, ёшларнинг билим олишига бўлган интилишини қўллаб-қувватлаш, уларни миллий ғоя руҳида тарбиялашга ҳисса қўшиш ҳам бизнинг фаолиятимиз доирасига киради.

Ўқувчи-ёшлар ўртасида спортни ривожлантириш мақсадида марказда аънавий тадбирлар ўтказишга ҳам эътибор қаратилади. Яқинда Ўзбекистон Республикаси Куролли Кучларининг 18 йиллигига бағишлаб шахмат бўйича мактаб ўқувчилари ўртасида туман би-

ринчилиги ҳам айнан марказда ўтказилиб, голибликни кўлга киритган 97, 288-мактаблар жамоасига рағбатлантирувчи мукофотлар тақдим этилди.

Маънавий-маърифий ишлар самарадорлиги ўқув йилида марказ педагогик жамоаси зиммасига катта масъулият юклатилган. Ана шу масъулият таъсири ўларок, маънавият-маърифат ишлари режаси иш-лаб чиқилди. Унда ёшларимизни урф-одатларимиз, миллий-лигимизга содиқлик руҳида тарбияловчи тадбирлар ўтказиш кўзда тутилганлиги эътиборлидир. Улар орасидан «Мардлар кўриқлайди Ватани», «Маҳалламиз тарихини биласизми?», «Гёвандлик — ўлим сўкмоғи» сингари тадбирларнинг юк олгани ўқувчиларда қизиқиш ва рағбат уйғотиши, табиий.

Хидирали ПАНЖИЕВ

Мирзо Улуғбек саноат касб-хунар коллежиде «Вояга етмаганлар ўртасида ҳуқуқбузарлик ва жиноятчиликнинг олдини олиш» мавзусида давра суҳбати ташкил этилди.

КОЛЛЕЖДА ДАВРА СУҲБАТИ

Маънавият тарғибот маркази Тошкент шаҳар ва Мирзо Улуғбек тумани бўлимлари, ИИБ ҳамкорлигида ўтказилган тадбирда коллеж ўқувчилари ва соҳа мутахассислари иштирок этди.

Тадбирда асосий эътибор ёшлар тарбияси, улар ўртасидаги ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш ва мазкур жараёнда ҳуқуқ-тартибот органлари билан ҳамкорликка қаратилди.

Анжуманда академик лицей ва касб-хунар коллежлари ўқувчиларига таълим бериш билан бирга уларни маънавий ва ахлоқий жиҳатдан тарбиялаш ва тўғри йўл кўрсатиш муҳим вазифалардан бири эканлиги, бу борада ота-оналар, жамоат ташкилотлари ҳамда ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар билан ҳамкорликда иш олиб борилса, самара беради дея таъкидланди.

— Ўқув даргоҳларида турли мавзудаги давра суҳбатлари, очик мулоқотлар, учрашувлар ташкил этилиши катта аҳамиятга эга, — дейди туман маънавият тарғибот бўлими раҳбари Дилафруз Жуманиёзова. — Бундай учрашувларда ички ишлар ходимлари ҳаётда учраб турадиган салбий ҳолатларни тўла-тўқис асослар билан мисоллар келтириб, уларнинг оқибатлари тўғрисида тушунтириш ишлари олиб бориш имкониятига эга бўлаёттирлар. Шунингдек, ҳар бир ноқонуний иш жавобгарликка тортилиши муқаррарлиги ёшлар онгига чуқурроқ сингдирилиб, улар билан фикр алмашилмоқда.

Очиқ мулоқот тарзида ўтказилган давра суҳбатида ёшларга вояга етмаганлар ўртасида содир этилган жиноятлар ва уларга қўлланган жазолар тўғрисида маълумот берилди.

Сурайё МЕЛИКУЛОВА,
«Туркистон-пресс»

МАШРИҚЗАМИН — ҲИКМАТ БЎСТОНИ

ҚОНУНИ БОСИТИЙ

Фойда. Билмоқ керакки, қор истемол қилган кишининг қорни егандан сўнг юз берган ташналиги ҳам чин ташналикми ёки ёлгонлиги ҳақида ихтилоф юз берган бўлиб, баъзилар чин ва баъзилар ёлгон ташналик дейдилар ва уларнинг ҳар бири ўз даволаш усули билан баён қилганлар.

Чунончи, уни чин ташналик дегувчилар айтидиларки, қор гарчи табиатан совуқ бўлса ҳам, аммо қуввати жиҳатидан иссиқдир. Чунки қорнинг жисми тулунсимон буғ (бухороти духоний)дан иборатдир. Демак, қор тановул қилинганда меъданинг ҳарорати билан унинг совуқлиги йўқолган, духоният иссиқлигига таъсир қилиб, меъдада ҳарорат пайдо қилади. Меъда бу ҳароратни сўндириш учун сувга муҳтож бўлади. Демак, қорнинг ҳароратни сўндириш учун юз берган ташналик чин ташналик бўлади, дейдилар.

Аммо бунга ёлгон ташналик дегувчилар айтидиларки, қорнинг ҳосияти шундайки, у ўзининг совуқлиги билан бағамни ва ҳўлликни кашф қилади, яъни меъданинг ичиде мавжуд бўлган бағам ва намликларни музлатиш билан гализ (қуюқ) қилади. Гализни йўқотиш учун меъда сувга ҳожатманд бўлади. Ваҳоланки, қуюқ музлагани суюқ қилиб эритишга ҳарорат ёрдам бермаса бу ёрдамни совуқ сувдан умид қилиш табиатга хилофдир. Демак, бу ёлгон қанқаш, дейдилар.

Роқими мискин айтмакни, менинг голиб гумоним шунки, сўнгги сўз ҳақиқатга яқиндир. Зероки қорнинг жисми духондан иборатлиги исбот қилинмаган, балки у совуқ ҳаводан таъсирланиб, қотиб қолган сувли буғдир. Духоннинг таркибига далолат қилувчи ҳеч қандай белги ва аломат қорда мавжуд эмас. Чунки суюқликнинг асл ҳолати рангсизликдир ва қотишининг ҳосаси оқлик ва асоси сувдир. Аммо духоннинг руҳи ва асоси ердир, асл сифатлик ҳосаси қора рангда бўлишидир. Чунончи, «Биринчи мақола»да «Арқон боби»да муфассал айтиб ўтдим.

Қорда духонга хос бўлган қора рангдан озгина бўлса ҳам сезилмайди.

Агар фарз қилинсаки, унда кўзга кўринмас даражада бағоят оз духон бор деб, у пайтда истемол қилинган озгина қорга қўшилган гоятда оз ва ер жавҳари бу қадар ҳарорат пайдо қилиши ақлан, балки тасаввурдан ҳам мумкин эмас.

Ер жавҳари бўлган овқатларни қуруқ ҳолида мазкур тановул қилинган қорнинг миқдорига неча ҳисса кўк ейилса ҳам бу қадар ташналик пайдо қилолмайди. Бундан маълум бўладики, қора духоният аралашган ҳам эмас, аралашган тақдирда ҳам таъсир қила олувчи эмас. Чунончи, «Мақолаи сонийя»да «Асоби зарурийнинг иккинчи фасли»да «Маъжул ва машруб»нинг охириги қисмида қорнинг ва қору ёмғирнинг сувлари баёнида кўп далиллар билан баён қилдим. Шу далилларга биноан қор ейишдан меъдага ҳақиқатан ҳарорат қилиб бўлиши узоқдан узоқ бўлиши ва бу ташналик албатта ёлгон ташналик экани ошқора маълум бўлади.

Аммо қор тановул қилишдан сўнг ташналик пайдо бўлишининг сабаби шунки, иссиқ нарсага совуқ сув ёки қор бориб текканда иссиқ билан совуқ бирданига дуч келиб, мазкур иссиқнинг таъсири қорни эритиши ва сувни буғ қилиб кўтаришидир. Меъдада мазкур буғлар йиғилиш ҳарорат пайдо бўлади. Бу ҳароратни сўндириш учун меъда сувга муҳтож бўлади. Демак, бунга сабб қилинса совуқ буғлар тарқаб кетиб, ташналик ўз-ўзидан йўқолиб кетади, демак бу табиий эҳтиёждан эмас. Чунки қорнинг совуқлиги меъданинг иссиқидан таъсир олиб, сўнг қамайгани каби, меъданинг иссиқи ҳам қордан таъсирланиб қамаяди. Агар бунинг устига чанқашни эътиборга олиб, сув ичса, янада совиб кетиши, табиий ҳолатидан бутунлай чиқиб, ўзгариб кетишига тўғри келади. Демак, бу ташналик ёлгон қанқаш бўлади.

Шунингдек, ширали гализ таомларнинг тановулидан сўнг, чунончи, янги балиқ гўшти, ҳалим ва калла-поча каби овқатлар тановулидан сўнг юз берган ташналик ҳақида ҳам ихтилоф юз бериб, баъзилар уни ёлгон ташналик ва баъзилар чин ташналик деганлар. Чунончи, гализ ширали овқат меъдадан жигарга борганда ўзининг шираси ва гализлиги билан мосариқ томирини тўсиб қўйиб, аъзо сув боришини тўхтатса, аъзо ҳақиқатан сувга муҳтож ҳолда қолса, бу тақдирда, албатта, чин ташналик дегувчиларнинг сўзлари ҳақ бўлади.

Агар мазкур овқатни табиат бадан учун номувофиқ деб ҳисоблаб, уни меъдадан ювиб, ичак товулидан ҳайдаш учун табиат сувга муҳтож бўлса, бу ҳолат ёлгон ташналикдир. Баъзиларнинг фикрича, бу ҳолат ҳам чин ташналик деб даъво қилинганки, ширадор моддани ҳайдаш учун табиат ҳароратни меъдага йўналтириб, албатта, ташналик пайдо қилади. Ва табиатнинг хоҳиши билан пайдо бўлган ташналик, албатта, чин ташналик бўлади, дейдилар.

Аммо мазкур овқатнинг тановулидан таҳминан олти ярим соат ёки зейда вақт ўтгандан сўнг ташналик юз берса, шубҳасиз ёлгон ташналикдир. Зероки бу фурсатда овқат жавҳарининг жигарга борган, лекин ширасидан йўл берк бўлгани учун бадан сувга муҳтож бўлган бўлади. Агар егандан сўнг икки-уч соат ичиде ташналик юз берса, албатта, сабаби табиатнинг нафрати бўлиб, бу ёлгон ташналикдир.

Агар балиқ гўлтининг ўзини танҳо истемол қилган бўлса ва сув ёки чой ҳамроҳ қилмаган бўлса, икки-уч соат ичиде ҳазмига ноқобил бўлгани учун уни суюлтириб, ҳам қилишга киришиб, сувга муҳтож бўладики, бунда ташналикнинг чинлиги шубҳасиздир. Бироқ қандай бўлмасин, ширадор қуюқ овқатнинг тадбири айнан ёлгон ташналикнинг тадбири каби бўлади. Фализ таом сабабли юз берган ташналик билан ёлгон ташналик тадбири моддани кўчириш ва суюлтиришда бир хил ва фарқсиз бўлса ҳам, бироқ гализ таом ташналик учун совуқ сувни буғ ва тақдор ичса, ташналик таскин топади. Аммо шўр бағам ва ширадор бағамнинг ёлгон чанқови совуқ ичиш билан ҳеч қачон таскин топмайди.

(Давоми бор)

Маҳмуд ҲАСАНИЙ тайёрлаган

Тошкент Тиббиёт академияси жамоаси ва қасаба уюшмаси қуюқ, бурун ва томоқ кафедрасининг профессори, тиббиёт фанлари доктори

Қундуз Асадуллаева НОДЖАЕВНА Шунинг вафот этганилиги муносабати билан муруҳуманинг оила аъзоларига чуқур таъзия изҳор этади.

Санъат инсоннинг руҳиятини кўтаришга хизмат қиладиган нафосатли гулшандир. Унинг қай бир турига мурожаат қилмайлик, маънавий дунёмиз ором олиб бораверади. Кимдир қалбидаги яширин ҳисларини сўзлар воситасида, яна кимдир мўйқалам сеҳри ила ифодалашга ҳаракат қилади.

Кўргазмалар

ИЖОД СЕҲРИ

Бундай инсонлар шунчаки ижод қилмайдилар. Аксинча, ёниб, ўзгаларни-да кўйдириш истагида ҳароратли асарлар яратадилар. Шу босими бундай бетакрор истеъод соҳибларининг меҳнат маҳсулига қай замонда бўлмасин, доимо мухлислар, ижод аҳли томонидан ардоқлаб келинади. Шундай инсонлардан бири улкан қобилият эгаси Иван Ениндир. Ижодкор ҳаёт бўлганида 80 ёшга қаршиларди. Аммо у ҳаммиса шoirлар, мусаввиру меъморларнинг хотирасида. Бунинг ёркин исботи сифатида Ўзбекистон Тасвирий санъат галереясида Ўзбекистон Бадий академияси билан ҳамкорликда Иван Енин ижодида бағишланган кўргазма ташкил қилинди. Намойишга расмоннинг «Ҳовли», «Оқшом», «Ховуз», «Фордаги ўтовлар», «Ёш йигит», «Бибихоним», «Биринчи қор» сингари энг сара асарлари тақдим қилинганлигини таъкидлаш мумкин.

Маълумки, акварель — ўз бадий шаклларига эга бўлган мослашувчан санъатдир. Унинг асосида рассом ва натура ўртасидаги сермазмун алоқа ётади. И.Енин акварелга етуклик даврида, мукаммал эгалланган рангтаъсир услуби билан кириб келди. Рассом акварелдан моҳирона фойдалана олди. Рангларни ўз ўрнида қўллаш, бу чизгилар орқали нимадир дея олишга ўзида куч топа олди. Мусаввир ўз асарларида халқнинг турмуш тарзи, табиатнинг сирли жилосини тараннум этади. Бу мавзулар аса ҳеч қачон эскирмаслиги билан ҳам аҳамиятлидир.

И.Ениннинг табиат шайдоси эканлиги асарлари орқали англашилиб турибди. Рассом манзараларни такрорламайди, балки улар йилнинг турли фас-

лида, куннинг турли вақти ва об-ҳавосида акс эттириб, табиатнинг такрорланмас, чуқур шoirона тароватини тараннум этиб томошабин қалбини ларзага солади. И.Енин қисқа бўлса-да, жўшқин ҳаёт кечирди. Ўзбекистон, Россия, бошқа мамлакатлардаги маданий алоқаларни мустаҳкамлашга бағишлаб ташкил этилган кўргазмаларнинг ҳеч бири бу расмоннинг асарларисиз ўтмас эди.

Шунинг ўзи ижодкор учун ифтихор эмасми. Кўргазмага ташриф буюрган ҳар бир кишининг нигоҳига назар ташлар экансиз, ўзгача бир мамнулик туй-

ғусини сезасиз. Уларнинг орасида эл таниган рассомлар ҳам, оддий ҳаваскор ёхуд шунчаки қизиқкич устунлик қилиб, томошага келган инсонларнида учратасиз, ҳамманинг чеҳрасида бир хил ҳайрат ва руҳий ором нашидасининг шуъласини сезасиз. Зеро, инсон ва ижодкор сифатида ёруғ из қолдирмоқликнинг ўзи ҳам буюк санъатдир.

Ёркиной УМАРОВА,

ЎзМУ журналистика факультети талабаси
СУРАТДА: кўргазмадан олғача
Алексеј Попов лавра сура

Боланинг тили ширин

ВАҚТ ЎЛЧОВИ

Ишхонага келсам, ходимимиз Муҳаббат опанинг Шаҳзода исмли уч ёшлардаги қақилдоқ қизалоғи столда нималарнидир чизиб ўтирарди. Салом-алиқдан сўнг, санишни биласанми, деб сўрадим.

— Ҳа, биламан. Олтидан кейин етти бўлишини, еттидан кейин саккиз бўлишини биламан, — деди у.

Ўз ўрнида у ҳам менга савол берди: «Амаки, тугилган куним қачон келишини биласизми?»

Елка қисиб, «йўқ» деб жавоб бердим. — Уч марта ухлаб турсам, тугилган куним бўлади, — деб қижирлаб кулиб юборди қизалоқ.

МАШҲУРЛАРНИНГ ТАНИШИ

Телевизорда Абдулла Авлонийнинг миллати учун қайғуриб айтиб кетган пурҳикмат сўзларини халқ артисти Афзал Рафиқов қойилмақом тарзда талаффуз этарди. Унинг санъатига, айниқса бетакрор,

ТЕЛЕФОНЛАР:

Эълонлар: 233-28-95, 236-57-65. факс: (371) 232-11-39.

Душанба, сешанба, чоршанба, пайшанба

ва жума кўнаклар чиқади.

Нашр кўрсаткичи — 563

ISSN 2010-9229

Газета Тошкент шаҳар Матбуот ва ахборот бoshқармасида 02-1-рақам билан рўйхатга олинган.

Ҳажми — 2 босма табоқ, офсет усулида босилади. 4203 нусхада босилади. Қозғ бичими А-2

Бош муҳаррир
Акмал АКРОМОВ
Манзилимиз: 100029,
Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 32

МУАССИС: ТОШКЕНТ ШАҲАР ҲОКИМЛИГИ

Нашри етказиб бериш масалалари бўйича турар жойлардаги почта бўлимларига ёки «Тошкент почтамити» — 233-74-05 телефонига мурожаат қилишингиз мумкин.
Газета «Тошкент оқшомининг» компьютер марказида терилди ва сақланади.
«Шарқ» нашрийт-матбос акциядорлик компанияси босмоҳонаси. Қорхона манзили: Буюқ Турон кўчаси, 41-уй.